

Betänkandet Utvecklat samarbete för verksamhetsförlagd utbildning – långsiktiga åtgärder för sjuksköterskeprogrammen (SOU 2024:9)

Remiss från Utbildningsdepartementet
Remisstid den 30 maj 2024

Förslag till beslut

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Föredragande borgarrådet Emilia Bjuggren

Sammanfattning av ärendet

Utbildningsdepartementet har till Stockholms stad remitterat betänkandet Utvecklat samarbete för verksamhetsförlagd utbildning – långsiktiga åtgärder för sjuksköterskeprogrammen (SOU 2024:9) för yttrande.

Av regeringens direktiv framgår att utredningen, i egenskap av en nationell samordnare, ska stödja universitet och högskolor, hälso- och sjukvård och vårdgivare i deras arbete att tillhandahålla ändamålsenliga lärandemiljöer av hög kvalitet i hälso- och sjukvården och samordna arbetet i landet.

För att möta dagens och framtidens utmaningar med kompetensförsörjning inom vård och omsorg behövs fler sjuksköterskor. För att kunna utbilda fler sjuksköterskor behövs fler utbildningsplatser men även fler platser för verksamhetsförlagd utbildning för sjuksköterskestudenter. Utredningen har identifierat hinder för att skapa fler platser för verksamhetsförlagd utbildning.

För att överbrygga dessa hinder föreslår utredningen ett nationellt avtal för vårdvetenskaplig utbildning, lärande och forskning, ett så kallat VULF-avtal. Ett sådant avtal skulle tydliggöra att vårdgivare och lärosäten har ett gemensamt ansvar för att säkerställa en utformning och ett genomförande för en tillräcklig mängd platser för verksamhetsförlagd utbildning av hög kvalitet. Därtill föreslår utredningen ett nationellt IT-stöd för att hantera praktikplatser, en harmoniserad handledarutbildning och bedömningskriterier för denna samt att regioner och kommuner bör erbjudas stöd för att inkludera verksamhetsförlagd utbildning vid konkurrensutsättning av tjänster.

Utredningen föreslår även att Sverige bör arbeta för att omförhandla EU:s yrkeskvalifikationsdirektiv så att det även omfattar simulering.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, äldrenämnden, Norra innerstadens stadsdelsnämnd och Skärholmens stadsdelsnämnd.

Stadsledningskontoret ser positivt på de förslag som utredningen presenterar.

Äldrenämnden ställer sig bakom förslagen och lyfter betydelsen av samverkan mellan vårdgivare och högskola, en nationell handledarutbildning, IT-stöd för samordning av verksamhetsförlagd utbildning, samt ett nationellt avtal för vårdvetenskaplig utbildning, lärande och forskning.

Skärholmens stadsdelsnämnd känner igen flera av de i utredningen identifierade hindren för att skapa fler platser för verksamhetsförlagd utbildning och ser positivt på utredningens förslag som helhet.

Norra innerstadens stadsdelsnämnd känner igen flera av de i utredningen identifierade hindren för att skapa fler platser för verksamhetsförlagd utbildning och ser positivt på de förslag som presenteras i betänkandet.

Föredragande borgarrådets synpunkter

Jag välkomnar utredningens förslag och instämmer i stadsledningskontorets synpunkt att det är viktigt att fortsätta arbetet med att få in fler sjuksköterskestudenter i stadens äldreomsorg. Kompetensförsörjningen i välfärden behöver säkerställas inför framtiden och verksamheten behöver sjuksköterskor som är väl förberedda för arbete i äldreomsorgen.

Stockholm den 29 maj 2024

Emilia Bjuggren

Bilaga

Remiss - Betänkandet Utvecklat samarbete för verksamhetsförlagd utbildning – långsiktiga åtgärder för sjuksköterskeprogrammen (SOU 2024:9), dnr KS 2024/292-1.1.

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Ärendet

Utredningen har identifierat ett antal hinder för att fler platser för verksamhetsförlagd utbildning (VFU) ska kunna erbjudas och lämnat förslag på hur dessa hinder ska minskas.

Bland annat uppges det stora antalet lokala avtal mellan lärosäten och hälso- och sjukvårdshuvudmän begränsa studenters möjligheter att genomföra VFU på annan ort än avtalen medger och hindra ett effektivt nyttjande av befintliga platser i hela landet. Geografiska avstånd och studenters merkostnader för resor och boende medför ibland även att befintliga platser för VFU inte nyttjas och hindrar genomströmningen av studenter.

Andra hinder som utredningen lyfter är bristande tillgång till handledare som i sin tur hindrar fler platser för VFU. Bristen kan bero på avsaknad av personal, handledarutbildning eller incitament för att handleda. Bristande harmonisering uppges vara ett hinder för hälso- och sjukvårdens medverkan i verksamhetsförlagd utbildning vilket dels tar sig uttryck i avsaknad av enhetlig terminologi, dels brist på finansiering och otillräckliga ekonomiska villkor för aktörerna.

En reform för hållbar klinisk utbildning i samverkan bör genomföras

Utredningen föreslår att staten bör ingå ett nationellt avtal för vårdvetenskaplig utbildning, lärande och forskning (VULF) för sjuksköterskeutbildningen. Ett sådant avtal skulle tydliggöra att vårdgivare och lärosäten har ett gemensamt ansvar för att säkerställa en utformning och ett genomförande för en tillräcklig mängd platser för verksamhetsförlagd utbildning av hög kvalitet. Avtalet är tänkt att ersätta de lokala avtal som finns i dag mellan kommuner och vårdgivare och ska ge incitament att mellan lärosäten ta emot studenter till vårdgivare som idag inte gör det. Rätten till ersättning till enheterna som tar emot studenter ska regleras genom avtalet. Med ett VULF-avtal förväntas lärosätena få en bättre tillgång till platser för verksamhetsförlagd utbildning av god kvalitet med större möjligheter att hitta platser nära studentens studie- eller bostadsort och bättre villkor för studenter som genomför verksamhetsförlagd utbildning utanför studieorten.

Ett nationellt IT-stöd för att förenkla hälso- och sjukvårdsutbildningar bör utvecklas och implementeras

Utredningen föreslår att regeringen bör ge Universitets- och högskolerådet i uppdrag att utveckla ett nationellt IT-stöd för planering och samordning av platser för verksamhetsförlagd utbildning. Ett sådant stöd skulle synliggöra var det finns tillgängliga VFU-platser. I det fallet studenterna får för långt till sin praktikplats för att hinna resa fram och tillbaka samma dag kan i vissa fall VULF-avtalet bidra med ersättning för resa och övernattning. IT-systemet ska även hantera uppföljning av den verksamhetsförlagda utbildningen för att följa upp studenternas utveckling.

De fördelar som lyfts fram i utredningen är att fler utbildningsplatser i kommunen kan skapas om fler ändamålsenliga lärandemiljöer upprättas. När kommun och högskola samverkar kan kommunen dra nytta av den expertis som finns på högskolan. Samverkan kan gynna kommunen genom att sjuksköterskorna som examineras är välutbildade och väl rustade för arbete i kommunala verksamheter.

En generisk modulbaserad handledarutbildning bör utformas och harmonisering av bedömningsmetod för VFU bör främjas

Utredningen föreslår att Nationella vårdkompetensrådet bör ges i uppdrag av regeringen att utforma en utbildningsguide för en generisk modulbaserad handledarutbildning på grundnivå samt verka för en ökad harmonisering av bedömningsmetod och bedömningskriterier för verksamhetsförlagd utbildning på sjuksköterskeutbildningen.

Många lärosäten erbjuder handledarutbildning och ställer i avtal med sjukvårdshuvudmännen krav på olika nivåer av handledarutbildning. Kursinnehållet varierar vilket kan bli ett problem för vårdgivare som förväntas ta emot studenter från flera olika lärosäten. Utredningens bedömning är att en harmoniserad handledarutbildning kan underlätta för lärosäten samt hälso- och sjukvårdsverksamheter att få tillgång till fler utbildade handledare.

Om samtliga lärosäten skulle använda samma bedömningsmetod och bedömningskriterier skulle mottagandet och handledningen av sjuksköterskestuderande från olika kurser och lärosäten underlättas.

Regioner och kommuner bör erbjudas stöd för att inkludera verksamhetsförlagd utbildning vid konkurrensutsättning av tjänster

Utredningen föreslår att regeringen bör ge Upphandlingsmyndigheten i uppdrag att ge stöd till regioner och kommuner som anlitar privata utförare. Stödet bör omfatta att utarbeta goda avtalsmodeller och andra underlag i syfte att främja privata vårdgivares möjlighet att tillhandahålla platser för verksamhetsförlagd utbildning samt nationell statistik om privata vårdgivare som idag saknas.

Därutöver föreslår utredningen att en lagfäst skyldighet för varken regioner och kommuner eller privata vårdgivare att medverka i utbildning inte bör införas. Bland annat anges att kommuners ökade medverkan i verksamhetsförlagd utbildning bäst främjas genom tillgång till ändamålsenlig struktur och utbildningsinfrastruktur samt ekonomisk ersättning.

Simulering som klinisk utbildning

EU:s yrkeskvalifikationsdirektiv godtar inte simulering som klinisk utbildning på sjuksköterskeutbildning. Simulering som metod förekommer på alla lärosäten för sjuksköterskeutbildning och forskning visar också att simulering bidrar till goda

resultat för lärande och hög patientsäkerhet. Genom att bredda definitionen av klinisk utbildning i yrkeskvalifikationsdirektivet bedömer utredningen att fler verksamhetsförlagda utbildningsplatser skulle kunna skapas. Utredningen föreslår därför att Sverige bör arbeta för att omförhandla yrkeskvalifikationsdirektivet så att det även omfattar simulering.

Remissammanställningen

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, äldrenämnden, Norra innerstadens stadsdelsnämnd och Skärholmens stadsdelsnämnd.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 29 april 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret anser att det är viktigt att fortsätta arbetet med att få in fler sjuksköterskestudenter i stadens äldreomsorg. Kompetensförsörjningen behöver säkerställas inför framtiden och verksamheten behöver sjuksköterskor som är väl förberedda för arbete i äldreomsorgen.

Stadsledningskontoret håller med om att det är viktigt med samordning av studentmottagandet med högskolorna för att skapa goda lärandemiljöer och bereda tillräckligt många VFU-platser för att möta efterfrågan på kompetenta sjuksköterskor.

Stadsledningskontoret ser positivt på utredningens förslag. Ett nationellt VULF-avtal skulle till exempel kunna innebära att kommuner får tillgång till samma stöd för att kompensera för de ökade kostnader som förväntas med högre krav på lärandemiljöer och fler studenter i verksamheten. Staden behöver bland annat utrusta träningscenter och metodrum och möjliggöra pedagogisk kompetensutveckling av medarbetare för att skapa goda lärandemiljöer. Staden behöver också tillhandahålla fler VFU-samordnare och handledare.

En viktig del av studentmottagandet är den praktiska hanteringen av kommunikation, logistik och ekonomi. Utredningen föreslår ett nationellt IT-stöd för detta och stadsledningskontoret ser stora vinster med att införa ett sådant system. Därtill menar stadsledningskontoret att en generisk modulbaserad handledarutbildning skulle underlätta mottagande av studenter från flera lärosäten samt på möjligheten till stöd vid upphandling av vård och omsorg.

Stadsledningskontoret menar att simulering och övning i metodrum aldrig helt kan ersätta patientnära praktik, men att det är ett mycket värdefullt komplement. Till exempel kan studenter öva några timmar i metodrum på kliniska moment innan de går ut i verksamheten och de timmarna bör kunna räknas in i det totala antalet praktiktimmar.

Äldrenämnden

Äldrenämnden beslutade vid sitt sammanträde den 23 april 2024 följande.

Äldrenämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen gällande betänkandet utvecklat samarbete för verksamhetsförlagd utbildning – långsiktiga åtgärder för sjuksköterskeprogrammen (SOU 2024:9) samt överlämnar det till kommunstyrelsen.

Äldreförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 15 mars 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen anser att det är viktigt att fortsätta arbetet med att få in fler sjuksköterskestudenter i stadens äldreomsorg. Kompetensförsörjningen behöver säkerställas inför framtiden och verksamheten behöver sjuksköterskor som är väl förberedda för arbete i äldreomsorgen.

Förvaltningen håller med om att det är viktigt med samordning av studentmottagandet med högskolorna för att skapa goda lärandemiljöer och bereda tillräckligt många VFU-platser för att möta efterfrågan på kompetenta sjuksköterskor.

Ett nationellt VULF-avtal skulle kunna innebära att kommuner får tillgång till samma stöd för att kompensera för de ökade kostnader som förväntas med högre krav på lärandemiljöer och fler studenter i verksamheten. Staden behöver bland annat utrusta träningscenter och metodrum och möjliggöra pedagogisk kompetensutveckling av medarbetare för att skapa goda lärandemiljöer. Staden behöver också tillhandahålla fler VFU-samordnare och handledare.

En viktig del av studentmottagandet är den praktiska hanteringen av kommunikation, logistik och ekonomi. Utredningen föreslår ett nationellt IT-stöd för detta och förvaltningen ser stora vinster med att införa ett sådant system.

Kombinationstjänster där meriterade lärare och handledare också har anställning i äldreomsorgen skulle främja fortsatt samverkan och bidra till att stärka kopplingen mellan staden och högskolan. Kombinationstjänster skulle också bidra till att säkerställa god kvalitet i verksamheten och i den verksamhetsförlagda undervisningen samt bidra till kommunens och högskolans kompetensförsörjning. Eftersom äldreomsorgen kommer att vara en växande arena för hälso- och sjukvård så finns det även incitament för högskolan att i samverkan med äldreomsorgen fortsätta utveckla sjuksköterskeutbildningen.

Förvaltningen ser positivt på en nationell handledarutbildning och på att Upphandlingsmyndigheten ska kunna ge stöd vid upphandling av vård och omsorg.

Äldreförvaltningen föreslår att äldrenämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen gällande betänkandet utvecklat samarbete för verksamhetsförlagd utbildning – långsiktiga åtgärder för sjuksköterskeprogrammen (SOU 2024:9) samt överlämnar det till kommunstyrelsen.

Norra innerstadens stadsdelsnämnd

Norra innerstadens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 18 april 2024 följande.

Norra innerstadens stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Norra innerstadens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 14 mars 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Norra innerstadens stadsdelsförvaltning är en av stadens inrättade Akademiska noder inom äldreomsorgen. Inom ramen för den akademiska noden ingår förvaltningen i samverkan med ett flertal lärosäten och har ett avtal med Sophiahemmets högskola kring verksamhetsförlagd utbildning för sjuksköterskestudenter. Arbetet med den akademiska noden och studentmottagandet leds av en adjungerad klinisk adjunkt, AKA, som finns anställd på förvaltningen.

Förvaltningen känner igen flera av de i utredningen identifierade hindren för att skapa fler platser för verksamhetsförlagd utbildning. Bland annat att utbildningen inte möter hälso- och sjukvårdens utveckling samt ett behov av samordnat IT-stöd för planering och samordning av platser för verksamhetsförlagd utbildning.

Förvaltningen ser därför positivt på utredningens förslag som helhet och bedömer att de regionala VULF-avtalen, så som de beskrivs, kan bidra till att möjliggöra fler platser för verksamhetsförlagd utbildning genom att främja samarbete och harmonisera villkor för ersättning samt ytterligare stärka koppling och utbyte mellan akademi och praktik. Förvaltningen ser också positivt på att de regionala noderna föreslås få möjlighet att fördela finansiella medel för att stödja lokala utbildningsstrukturer.

Förslaget om ett nationellt IT-stöd för hälso- och sjukvårdsutbildningar välkomnas av förvaltningen. Det är ett sedan länge identifierat problem och förvaltningen bedömer att det väsentligen skulle kunna minska den manuella administrationen och effektivisera nyttjandet av tillgängliga platser. En förutsättning för en verksamhetsförlagd utbildning med hög kvalitet är att det finns utbildade handledare i verksamheten. Förvaltningen har idag tillgång till handledarutbildning genom sitt avtal med Sophiahemmet och är mycket nöjd med dess innehåll och kvalitet. För att säkra ett nationellt innehåll i handledarutbildningen ser förvaltningen fördelar med förslaget om en generisk modulbaserad handledarutbildning på grundnivå. Det skulle också kunna underlätta mottagande av studenter från flera lärosäten och att bedöma tidigare handledarutbildning hos nyanställda sjuksköterskor.

Förvaltningen instämmer i att det viktigt att både privata och kommunala/regionala utförare bidrar med platser för verksamhetsförlagd utbildning för sjuksköterskor. I stadens LOV- avtal för särskilda boenden för äldre ingår att utföraren ska ta emot praktikanter, elever och högskolestuderande. Förvaltningen ser att staden skulle kunna följa upp att verksamheterna tar emot studenter och elever i den utsträckning som är nödvändig genom att det lyfts in i äldreförvaltningens uppföljningsmodell.

Förvaltningen delar även utredningens förslag att arbeta för att simulering ska kunna godtas som klinisk utbildning på sjuksköterskeprogrammet. Förvaltningen har en egen vårdpedagogisk miljö, Metodikum, där medarbetare ges möjlighet att lära och öva kliniska färdigheter under handledning. Förvaltningen bedömer att simulering och övning i metodrum aldrig helt kan ersätta patientnära praktik, men att det är ett mycket värdefullt komplement. Till exempel kan studenter öva några timmar i metodrum på kliniska moment innan de går ut i verksamheten och de timmarna bör kunna räknas in i det totala antalet praktiktimmarna.

Skärholmens stadsdelsnämnd

Skärholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 25 april 2024 följande.

Stadsdelsnämnden godkänner förvaltningens skrivelse som svar på remiss av betänkandet Utvecklat samarbete för verksamhetsförlagd utbildning – långsiktiga åtgärder för sjuksköterskeprogrammen

Skärholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 3 april 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen känner igen flera av de i utredningen identifierade hindren för att skapa fler platser för verksamhetsförlagd utbildning. Bland annat att utbildningen inte möter hälso- och sjukvårdens utveckling samt ett behov av samordnat IT-stöd för planering och samordning av platser för verksamhetsförlagd utbildning.

Förvaltningen ser därför positivt på utredningens förslag som helhet och bedömer att de regionala VULF-avtalen, så som de beskrivs, kan bidra till att möjliggöra fler platser för verksamhetsförlagd utbildning genom att främja samarbete och harmonisera villkor för ersättning samt ytterligare stärka koppling och utbyte mellan akademi och praktik.